Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

ILLUSTRERADT NYASTE

SÖNDAGSMAGASIN.

N:o 37.) Utkommer hvarje Söndag. Götheborg den 14 September 1851. Pris för år: 4 R:dr B:co. (V årgången

Louis Jacques Daguerre.

Daguerreotypien, detta barn af det praktiskt-intelligenta 19:de århundradet, är en uppfinning af fransmannen Louis Jacques Daguerre, efter hvilken den också erhållit sitt namn. Hans nyligen inträffade död gifver oss anledning att här meddela några biografiska underrättelser om honom. Han föddes år 1788 i Cormeilles och lärde, af den utmärkte målaren Eugene Dagoty, dekorations-målning, hvilken gren af konsten han sedermera utöfvade i Paris. Derjemte sysselsatte han sig flitigt med landskapsmålning och uppträdde år 1822, med sin uppfinning af Dioraman. Han lät efter sin ritning uppföra en Diorama, och målade sjelf för densamma flera allmänt beundrade målningar, såsom branden i Edinburg, Sarno-dalen i Schweitz, Napoleons graf, &c. En bland dessa, nemligen Holywoods ruiner, väckte regeringens uppmärksamhet. Följden deraf blef att Daguerre år 1824 utnämndes till riddare af hederslegionen. Sporrad dels härigenom och dels af inre begär att åstadkomma något stort och utomordentligt, beträdde han de fysiska och kemiska forskningarnes gebit. Han rigtade dervid sin uppmärksamhet hufvudsakligen på de verkningar, som solljuset utöfvar på färgorna. Med denna ihärdighet, som endast geniet äger, företog han lösningen af problemet att finna en sådan färg, på hvilken solen eller till och med blotta dagsljuset kraftigt inverkar. Han ville tvinga solen sjelf att blifva hans lydiga tjenarinna. Visserligen hade man långt före hans tid bemärkt solljusets inflytande på färgorna, men aldrig hade vetenskapsmännen ens anat sådana resultater som upptäcktes af Daguerre.

Vid medlet af det 16:de århundradet observerade man att chlorsilfver svärtades under solljusets inverkan. Den svenske kemisten Scheele var den förste, som år 1676 häröfver anställde vetenskapliga iakttagelser. Han fann att färgintensiteten af ett med chlorsilfver bestruket papper, då det utsattes för solljuset, var störst vid violett. Andra physici gjorde dylika experimenter och man antog slutligen att i solstrålarne funnos tvenne olika, genom absorberande skärmar åtskiljeliga delar, af hvilka den ena verkar till lysning och den andra till lösning.

Den af italienaren Johann Baptist Porta uppfunna Camera Obscura, är ingen ting annat än ena hälften af en vanlig kikare. Bilden så att säga målar sig i en viss punkt inuti kikarn. I detta fall är bilden visserligen icke materiell; men om man borttager okular-glaset och låter bilden falla på en plan yta, som blifvit placerad tätt intill förenämnde punkt, så synes den med alla sina färger och detaljer på ytan. Detta är inrättningen af den såkallade Camera obscuran.

Daguerres uppfinning består deruti att fixera eller fästa dessa bilder på den yta som emottager dem. Äfven dermed hade man redan förut gjort försök. Man placerade i brännpunkten af en camera obscura ett med chlorsilfver bestruket skinn eller papper och erhöll på detta sätt en temligen noggrann framställning af föremålen, blott med den skillnad, att den vunna bildens partier voro så mycket dunklare, ju mera ljusa de motsvarande delarne af ljusbilden voro, och tvertom; men en sådan bild kan icke länge utsättas för dagsljuset, utan att förlora sig. Sir Humphry Davy och physikern Charles gjorde åtskilliga försök med denna method, utan att lyckas förbättra den. Engelsmannen Talbot använde sedermera flera me-

Louis Jacques Daguerre.

del, för att borttaga de delar af chlorsilfret, som ljuset icke förändrat, t. ex. en ammoniaklösning. Detta var väl ett steg framåt till methodens förbättring, men bilderna blefvo, i hänseende till ljus och skugga, motsatser af sjelfva föremålen. Alla de andra medel som användes, såsom de af Lassaigne i Paris och Fyfe i Edinburg, hvilka använde chlorsilfver och jodkalium för att erhålla naturliga skuggor och dagrar, hade ingenting gemensamt med Niepces och Daguerres förfarande.

Niepce sysselsatte sig nemligen samtidigt i Marseille med undersökning af ljusbilder. Han erhöll slutligen en bild som icke allenast hade naturliga skuggor och dagrar, utan äfven bibehöll sig i dagsljuset. Han betjenade sig dervid af asphalt, upplöst i lavendelolja, med hvilken lösning han beströk plåtar af silfver, tenn eller pläterad koppar. Då dessa uppvärmdes, förflygtigades oljan och ett hvitt pulfver qvarblef på metallen. Blef en sådan plåt plaserad i brännpunkten af ofvan beskrifna Camera obscura, så uppkom der en lätt bild, hvilken han gjorde mera synlig genom afsköljning, i början med lavendelolja, men sedermera medelst svafvel och jod. Men äfven denna method af Niepce gaf endast ganska ofullkomliga resultater.

Omkring år 1826 associerade sig Daguerre med Niepce, och från denna tid kan man anse Daguerreotypien hafva gjort sina förnämsta framsteg. Daguerre gaf, i det han förenade sin erfarenhet med Niepces, en sådan fullkomlighet åt uppfinningen, att han redan då började blifva namnkunnig.

Daguerre hemligföll sin uppfinning. Den ende som han meddelade densamma, var Arago, hvilken inför Vetenskaps-akademien i Paris ådagalade dess stora vigt, samt slöt sitt föredrag med de orden: "Man måste förvånas, då man tänker på de oräkneliga användningar som kunna göras af denna upptäckt, då dess hemlighet blir afslöjad". Den ryske grefven Demidoff önskade köpa hemligheten för en betydlig penningsumma, men Daguerre vägrade härtill, emedan han ville att uppfinningen skulle komma hela Europa till godo. Slutligen köptes hemligheten af fransyska regeringen, hvilken kort derefter offentliggjorde densamma. Sedermera har Daguerreotypien erhållit mångfaldiga och väsendtliga förbättringar, bland hvilka Photografien eller konsten att fixera ljusbilderna på papper är en bland de förnämsta, och förtjenar verkligen den beundran som dess väl utförda alster framkalla.

Daguerre dog den 10:de Juli innevarande år.

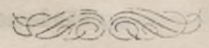

Ett och annat ur Naturläran.

(Forts. o. sl. fr. N:o 36.)

Den så kallade hydrophan eller achatstenen är ogenomskinlig tills han doppas i vatten, hvarvid detta insuges i dess porer, samt derigenom bereder genomgång åt ljuset. I kristalliseradt socker och åtskilliga stenar kan mycket vatten intränga, utan att deras yttre volym derigenom utvidgas. Genom pressning kan vatten drifvas genom porerna af det tätaste guld, såsom man sett af det i Florens gjorda experimentet, hvarvid man fyllde med vatten och pressade en tjock, ihålig guldkula, för att undersöka vattnets sammanpressningsförmåga, då vattnet svettade igenom på kulans hela yta. Ett stycke trä, nedsänkt på ett större djup i vattnet, blir nästan lika tungt med sten, emedan porerna fyllas med vatten.

Tätheten eller mängden af de atomer, som finnas i ett gifvet rum, är hos de särskilta ämnena mycket olika. Den beror på trenne omständigheter: först och främst på de särskilta atomernas storlek eller vigt; för det andra på graden af den nyss omtalade porositeten, och för det tredje på den närhet, i hvilken atomerna befinna sig i massans solidare, emellan porerna befintlige delar. Af många omständigheter kan man sluta, att till och med de tätaste kroppars atomer, ingenstädes äro i verklig beröring med hvarandra, utan qvarhållas på sin plats genom en likasom svätvande rörelse, förorsakad af dels tilldragnings- och dels frånstötningskraften. En kropp t. ex. utsträcker och drager sig tillsamman, allt efter som man meddelar eller beröfvar honom värmeämne. — Om man lägger en tyngd på en lodrätt stående käpp eller pelare, så förkortas denna genom tyngden, hänger man den nedantill, så förlanges den, hvarvid käppen i båda fallen åter intager sitt förra läge, så snart vigten borttages. — Om tenn och koppar sammansmältas till messing, så intaga de en femtondedel mindre rum, än hvar för sig, hvaraf synes, att det ena ämnets atomer till en del upptagas i de tomma rummen emellan det andras atomer. Ett skålpund vatten och ett skålpund salt, blandade, bilda två skålpund saltvatten, men intaga en vida mindre volym, än då de voro hvar för sig. Samma förhållande är med socker och vatten. Vid luftformiga kroppar befinna sig atomerna på betydligare afstånd, och derföre låta dessa kroppar lättare sammanpressa sig. Ett mått vatten utvidgar sig i ångans luftformiga tillstånd, under vanligt tryck, nästan 2000 gånger mer än dess förra volym. Ettthundra mått vanlig luft kunna sammanpressas i ett kärl af ett måtts innehåll, såsom t. ex. i luftkammaren af en väderbössa.

Beträffande kropparnes *elasticitet* vilja vi anmärka följande: En kropp har elasticitet, om atomerna till en viss grad ge efter för någon krafts inverkan, samt, när denna kraft är aflägsnad, åter intaga deras naturliga läge. Alla hårda kroppar äro elastiska, såsom stål, elfenben, o. s. v., den ena mer, den andra mindre, men de luftformiga kropparne äro alla fullkomligt elastiska, såsom man redan kan se af en med luft fylld blåsa, när man trycker den till opa. En god stålvärja kan böjas så, att dess begge ändar vidröra hvarandra, och likväl återfår den sin fullkomligt raka form. Om man släpper en elfenbenskula på en marmorskifva, så återstudsar den genom sin betydliga elasticitet nästan till samma höjd, från hvilken den nedföll, utan att någon fördjupning uppkommer i hvarken skifvan eller kulan. Om skifvan var våt, så finner man att elfenbenskulan vid beröringspunkten blifvit temligen afplattad, hvilket synes af ett rundt märke på skifvan. En urfjeder af stål, som så ofta och så mycket böjes tillhopa, återtager sin förra form om man till och med efter hundra års förlopp släpper den lös.

Med rörelse förstår man kropparnes ombyte af läge. Rörelsen uttryckes i hvarje särskildt fall med hänseende till vissa föremål, eller vissa, som måttstock antagna hastigheter. En man, som står på däcket af ett fartyg, har gemensam rörelse med detta; går han omkring på däcket, så har han en rörelse, relativt till skeppet; men om han går lika hastigt akterut på däcket, som detta skrider framåt, så befinner han sig, med hänseende till vattenytan eller stranden, i hvila. En rörelse kallas hastig, såsom t. ex. blixtens, långsam, såsom skuggan af en solvisare, rät eller rätlinig, när den fortgår såsom en fallande kropps, krokig eller kroklinig, när den följer en dylik väg, som en snedt afskjuten kula, tilltagande såsom den af en till jorden fallande sten, aftagande såsom den af en uppåt kastad sten under dess stigande till den punkt, der han stannar, innan han åter nedfaller.

Vidare märkes, att kropparnes trögghet sträfvar emot en förändring af deras tillstånd, antingen de äro i hvila eller rörelse. Att nemligen kroppar sträfva att förblifva i det tillstånd af rörelse eller hvila, hvari de för tillfället befinna sig, så att en kraft erfordras för att åstadkomma en förändring i detta tillstånd, kan man inse af följande förhållanden. Om seglen på

ett skepp utspännas, för att mottaga intryck af vinden, så erhåller fartyget icke på en gång sin hastighet, utan småningom, äfvensom vindens fortfarande kraft endast småningom öfvervinner massans tröghet. Om man derpå plötsligen bergar seglen, så förlorar skeppet icke på en gång, utan likaledes småningom sin rörelse, äfvensom vattnets motverkande kraft småningom upphäfver densamma. Hästar behöfva en större ansträngning, för att sätta en vagn i rörelse, än för att sedermera underhålla denna rörelse; likaså erfordras en temligen betydlig kraft, för att stanna en vagn som är i rörelse. När en på fjedrar hängande vagn börjar röra sig, så tyckes korgen falla tillbaka, och en deri sittande person kastas plötsligen mot ryggdynan; stannar återigen vagnen, så faller korgen deremot framåt, och om vagnen hastigt tvärstannar så kan en deri sittande person lätt stöta hufvudet genom glaset på framsidan. Dessa fenomener äro exempel på såväl hvilans som rörelsens fortfarande. En man, som står ouppmärksam akterut i en båt, faller, när båten sättes i rörelse, bakut i vattnet, emedan hans fötter ryckas framåt, under det kroppens tröghet qvarhåller denna på samma ställe, och följaktligen blir den då utan stöd. Båtens plötsliga stillastående deremot visar rörelsens fortfarande genom mannens framåtfallande. En oöfvad ryttare kan kastas af hästen, när denne plötsligen börjar springa, eller åt ena sidan, när hästen gör ett språng åt den andra. Om hästen midt i loppet tvärstannar, så kan han kasta ryttaren öfver hufvudet. Den som hoppar af en hastigt ilande vagn, är i fara att falla, sedan hans fötter uppnått marken, ty hans kropp röner intryck af rörelsens hastighet, som om han ilat lika hastigt med vagnen, och om han ej sätter sina fötter framåt, såsom vid springande, så måste han lika säkert falla till jorden, som en löpare, hvars fötter plötsligen fasthållas. Den som vill springa öfver en graf tager sats, på det att den hastighet, han derigenom erhåller, må hjelpa honom öfver densamma. Genom ett språng på stående fot hinner man på långt när icke så långt, som genom ett språng med sats. Om ett med vatten fyldt glas på bordet hastigt flyttas så utspilles vattnet baktill, men om glaset redan är i rörelse, såsom när en gående person bär detsamma och oförmodadt stöter på något hinder, så utspilles vattnet framtill.

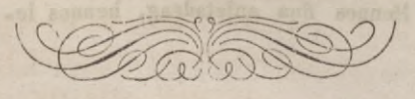

Constantinopel.

Från Frankernas stad, Pera, hvars europeiska yttre endast är föga intressant för oss, nedstiga vi genom den temligen renliga landsvägen Ben-Johl, hvarest det höga fyrtornet och den massiva stenmuren beteckna att förstaden Galata der begynner.

Här äger en vida större liflighet rum. Folkmassan tränger sig fram och tillbaka genom de branta, smutsiga gatorna. Tiggare framvisa sina verkligen eller skenbart stympade lemmar för hvarje välklä d person, den de kunna antaga vara en främling, och framräcka med detsamma en korg i hopp om att uti den erhålla några skilling.

Signor, Capitani o. s. v. höres från alla håll och himlens välsignelser nedkallas rikligen, till och med öfver gifvarnes föräldrar, barn och barnabarn.

Denna stadsdel hette i den Byzantinska tiden *Sykæ;* dess nuvarande namn skall leda sitt ursprung från en viss Galatius.

Agenterne för de italienska handelsstäderne bosätta sig här, under sina egna rättstribunaler, venetianerne under sin Bails, pisanerne under sin Consul, genueserne under sin Podesta. Venetianerne voro fordom mest ansedde, men deras öfvermod gjorde dem förhatade, och från den tid, då genueserne hulpo Michael Palæologus att eröfra hufvudstaden från den latinska kejsaren, som venetianerne understödde, öfverlemnade Michael förstaden Galata till dem allena och, oaktadt de ganska ofta icke stodo i det vänskapligaste förhållande ti l hufvudstaden, bibehöllo de likväl sin besittning ända till den osmaniska eröfringen (1453).

Först fem dagar efter Constantinopels fall öppnade Galata sina portar för Mohammed II, hvilken tillförsäkrade denna del af staden, dess äldre privilegier.

Galata är beryktadt såsom ett tillhållför alla laster, och såsom en tillflyktsort för tjufvar och annat pack af det mest föraktliga slag. Utom de här bosatte italienare, befolkas den i synnerhet af Grekiska öboer, hvilka under namn af Maltheser utgöra den mest beryktade delen af Stambuls befolkning, och mot hvilkas industri de välmående köpmännen söka att skydda sina af sten uppförda magasiner medelst dörrar af jern och starka galler för fönstren.

Det finnes intet brott, som icke blifvit begånget i de smyghål, hvilka behos af detta afskyvärda pack, som eger sitt skydd under Englands flagga.

Ve den, som af de beständigt beredvilliga sirenerne låter inlocka sig i något af dessa eländiga kyffen. En sådan obetänksam kan prisa sig lycklig, endast han halfnaken utkastas på gatan, ty många sådana olyckliga hafva blifvit lönnmördade.

Ju längre man nedstiger, eller ju mera man nalkas hamnen, desto tätare blifver folkträngseln. Här draga halft berusade matroser från en nyligen anländ europeisk kofferdifarare, jublande och larmande genom de trånga, smutsiga och krokiga gatorne, för att på ett eller annat uselt värdshus bortslösa sin förtjenst.

Der utbjuda några individer af misstänkt utseende, midt på ljusa dagen, dyrbarheter, som efter all sannolikhet äro stulna, under det att judar och armenianer ifrigt tränga sig fram, för att inverka på priset, och derigenom erhålla sin del af bytet.

När man långt omsider uppnått Broporten, gläder man sig att kunna andas friare, derföre att man kommit utur den tryckande atmospheren vid köttbodarne, hvarest man måste tränga sig fram mellan stora högar af kött; men denna glädje varar endast kort, ty vid Fiskarporten mötes man af en ännu obehagligare stank, från den ofantliga mängd fisk som här utbjudes till försäljning.

Sedan man trängt sig genom porten och uppföre den smala stentrappan, kommer man in på gården till Al Valids moské, en präktig byggnad från det sjuttonde seklet; här börja butikerna eller bazarerne, hvilka sträcka sig genom nästan alla vid hamnen liggande delar af staden.

Turkarne göra nemligen, hvilket synes ganska vigtigt, skillnad emellan Meidan, en fri plats, — en sådan, som vi kalla torg, — och bazar eller t-charschu, en saluplats; från denna skiljer man åter Beserstanerne, de beläckta gångar, vid hvilka köpmännen hafva sina butiker. Den af dem som icke är i stånd att betala hyra för en sådan, tager plats på en eller annan bazar, bredvid sina colleger, eller dem, som handla med samma varu-artiklar, som han, ty de serskilta handtverkarne och handelsmännen hålla sig till bestämda ställen, och man ser hela sträckor af skomakare, strump- och möss-försäljare vid sidan af hvarandra — en inrättning, som förskrifver sig från de första Sultanerne.

Många handlandes hela magasin består blott af ett bord, på hvilket de utbreda frukter, bröd o. dyl. Ofta äro de icke en gång i besi tning af ett bord, utan hafa blott ett rundt bräde, som de bära på hufvudet och till hvilket de föra fotställningen med sig i handen. — Andra hafva sina varor i stora korgar. Här stå de framför hvarandra i långa sträckor, mellan hvilka köparne måste söka att bana sig väg. (Forts.)

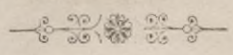

Jordbäfningen på Rhodus.

Den 28:de Febr., kl. half 6 på aftonen, inträffade på ön Rhodus en jordbäfning som förstörde nästan alla nybyggda hus och magasiner i staden, äfvensom flera orter i närheten af densamma, såsom staden Levissi, med 1500 hus, hvilka blefvo totalt förstörda. Antalet af de vid detta olyckliga tillfälle omkomna menniskor uppgick till icke mindre än 600. En by uti öns inre pressades mellan tvenne kullar, hvilka hvälfde emot hvarandra. I jordytan vid Makri uppkommo otaliga remnor, ur hvilka uppstego döfvande dunster. Flera källor, äfvensom de ur dem framrinnande bäckar, försvunno, och i deras ställe uppkommo andra på olika punkter af ön. Vid Chiorges förstördes nästan helt och hållet en stor by. Hälften af ett temligen högt berg nedföll i hamnen vid Ekengik. Jordbäfningen varade till och med flera veckor efteråt. Befolkningen i Makri flyktade ombord på en mängd kofferdifartyg, för att bringa sig sjelfva och sina förnämsta effekter i säkerhet.

Närstående afbildningar af några af denna fruktansvärda tilldragelses scener, hafva blifvit ritade af Hr Luigi Barissich, hvilken tjenstgjorde i det Österrikiska Lloyd på Rhodus. Han räddade med lifsfara kompagniets penningar, böcker, skrifter, m. m. endast några få ögonblick, innan agentur-huset nedstörtade.

Jordbäfningen på Rhodus. Ruiner af S:t Johannes Kathedral, Klocktornet samt Minareten.

Jordbäfningen på Rhodus. Ruiner af Citadellet eller Stormästare-palatset.

Gustaf den tredje och hans hof.

Historiska Skizzer.

(Forts. fr. N:o 36.)

Dessa tvenne fruntimmer, förut drottningens hoffröknar, hade efter deras giftermål träget fortsatt sina uppvaktningar hos drottningen, och bibehållit sig i hennes nåd genom att meddela henne dagens nyheter, äfvensom genom komplimenter öfver hennes fägring, hennes vackra växt, den höga smaken i hennes prydnader m. m.

För uppvaktningen vid gala-tillfällen hade drottningen åtta statsfruar, valda bland rikets första familjer. Tre af dem voro kände under namn af grac[illegible] och omgåfvo drottningen närmast.

Den ena var grefvinnan Höpken, äldsta dottern af Exellensen, grefve Carl Fersen. Sedan hon länge lyst i svenska hofvet, utgjorde hon ännu dess förtjusning. Hennes fina anletsdrag, hennes le-

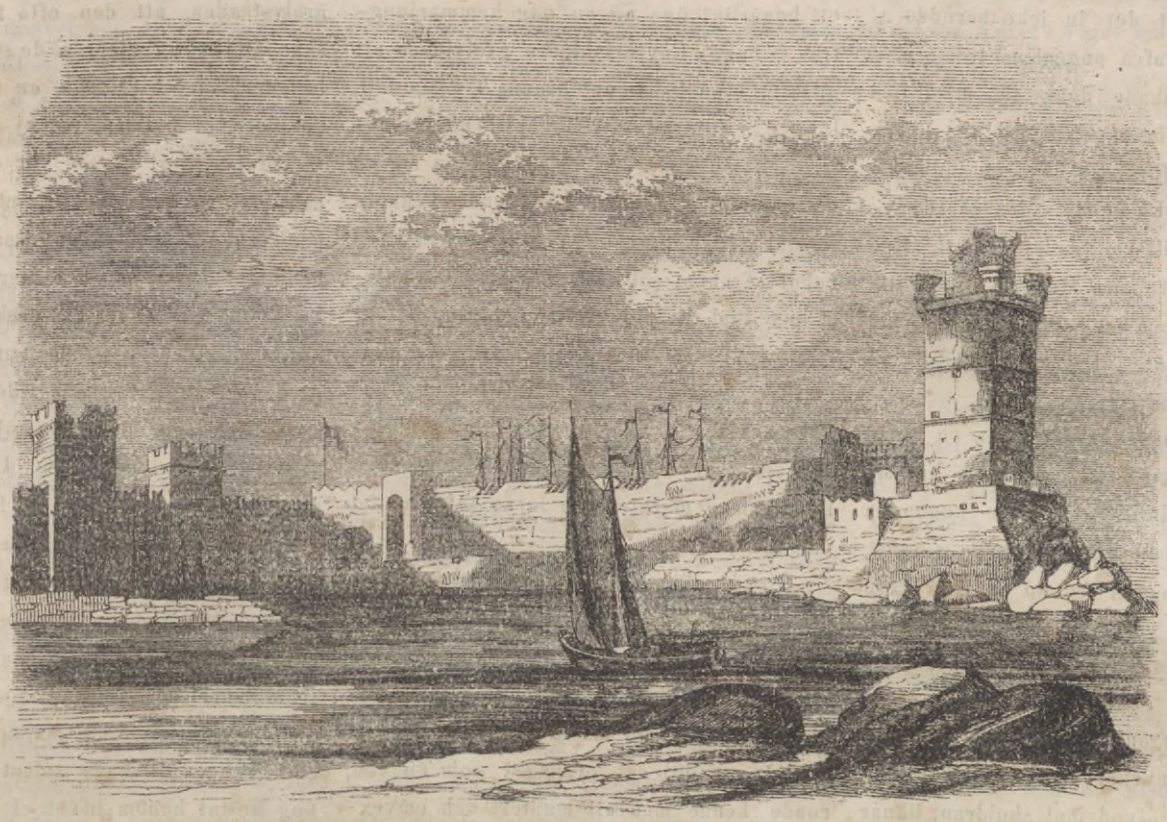

Jordbäfningen på Rhodus. Ruiner af Slaftornet och Österrikiska Lloyds agentur-hus.

Jordbäfningen på Rhodus. S:t Michaels-tornet och Darsena-tornet.

diga växt, och den förtrollande lifligheten i hennes sätt att vara, hade tidigt tillvunnit henne många unga och rika ädlingars beundran och kärlek. Hennes val föll på baron Höpken, hvilken endast genom sitt vackra utseende kunde förtjena ett sådant företräde. Men kärleken är blind född, och får öppna ögon först när det är för sent. Baronen värderade föga sin eröfring. Då man lyckönskade honom till sitt giftermål, svarade han kallt: "Hvad var att gö-"ra? Hon hade förälskat sig i mig, och "jag kunde ej komma ifrån henne." Hans favoritnöje och nästan enda sysselsättning bestod i utsväfningar med några unga narrar, af samma kaliber som han; men icke destomindre var han så svartsjuk på sin fru, att han knappt tillät henne att emottaga visiter i sitt hus, och ännu mindre att gå ut. Hon kunde ej en gång besöka sin mor, utan att blottställa sig för misstankar om någon kärleks-intrig. När hon blef befalld till afton af deras majestäter, ålades hon af sin man att föregifva någon opasslighet, för att frikallas från inställelse; och då hon ej ville lyda, undergick hon en så barbarisk behandling, att hon slutligen såg sig föranlåten att söka en fristad hos sina föräldrar, hvilka, för att undandraga henne sin tyranniske mans välde, skickade henne till en hennes onkel i en

aflägsen landsort. Hon dvaldes någon tid i detta slags enkestånd. Stället var likväl ej så ödsligt, att det ju icke berodde af henne sjelf att hafva angenäma tröstare.

Men hon älskade dock sin man, och genom trägna böner och högtidliga löften att förändra uppförande, fick han ändtligen tillstånd att besöka henne. Men snart började han ånyo sitt vanliga lefnadssätt. Hon blef då kallad att vara statsfru hos drottningen, och baronen fick befallning att stanna vid sitt regemente, hvarest utsväfningar snart ändade hans lif.

I Sverige fanns då för tiden en bland Europas skickligaste bildhuggare. Vid sin återkomst från Italien beställde konungen af honom tvenne arbeten i hvit marmor, nemligen en kopia af Apollo de Belvedère samt en af den grekiska Venus. Emedan den sednare statyen var utan hufvud, valde artisten, för att ersätta denna brist, grefvinnan Höpken, framför andra, att tjena sig till modell, så mycket heldre, som lutningen af hennes hufvud mot skuldran, liknar ställningen af nämnde statys hufvud. Denna kopia, som sedermera ställdes framför en spegel i en af slottets förnämsta salar, var utomordentligt väl arbetad, och hufvudet träffande likt.

Hennes syster, grefvinnan Löfvenhjelm, hade, med en måhända mindre regelbunden figur, så många behag slösade öfver sina anletsdrag, så mycken oskuld i sin blick, och så mycken tjusning i sitt väsende, att det var svårt bevilja någon annan företrädet, när hon var närvarande. Hon blef ganska ung gift. Hennes make, en man af förtjenst, hade ärft betydliga gods, men användt största delen deraf på sina resor. Som hans affärers verkliga tillstånd var en hemlighet, kanske äfven för honom sjelf, blef hans förmenta rikedom en driffjeder till antagandet af hans anbud, ehuru den unga fröken ej hade synnerlig böjelse dertill; men han sade henne, att om hon ej kunde älska, skulle hon åtminstone kunna högakta honom.

Få dagar efter bröllopet, bosatte han sig på en ganska vacker landtegendom nära hufvudstaden, i det fasta beslut att der stanna, för att kushålla och i lugn njuta sin lycka. Hans förtjusande maka gjorde ingen svårighet att följa honom, oaktadt det var midt i vintern, en årstid då landet har föga behag, men hofvet och staden deremot erbjuda stor omvexling af nöjen. Hon vande sig snart vid sin enslighet, och började till och med att finna nöje deri, då hennes unge make, ledsen förmodligen vid enformigheten af sin sällhet, kastade ett begärligt öga på en ung kammarjungfrus behag. För att hindra grefvinnan att gifva akt på hans uppförande i detta fall, bjöd han till sällskap för henne några vänner. Dessa underläto ej att infinna sig på hans bjudning, sedan de lätit andra bekanta förstå, att det lyckliga paret redan hade behof af annat sällskap. Det grefliga herrskapet blef dagligen så öfverhopadt af främmande, att det, för att göra sig dem qvitt, nödgades föregifva uträttandet af angelägenheter i staden. Der blef grefvinnan snart prydnaden i alla sällskaper, och hennes man märkte icke faran förr, än det var för sent.

Bland mängden af hennes beundrare, ansågs hertigen af Södermanland mest gynnad. Han vann detta företräde derigenom att han rättade sitt umgänge efter grefvinnans ideer om oskuld. Han umgicks med henne lätt och otvunget som en vän, roade henne med ett muntert och omvexlande samtal, gaf henne små skänker, som tillegnades herr Bejlon, en gammal vän af Fersens hus, och han bevisade, att en man, som är nog lycklig att få del af en älskad qvinnas små hemligheter, kan hoppas del äfven af hennes största. Vänskapen emellan ungt folk af olika kön är alltid granne med kärleken. Den unga grefvinnan var alltför älskvärd, för att blifva föremål endast för en oegennyttig vänskap, och hon var måhända den enda qvinna som prinsen verkligen älskade.

Öfverhofmästarinnan, grefvinnan Hjärne, ehuru en syster till den ryktbare general Ehrensvärd, hade fått en så inskränkt uppfostran, att hon icke ens förstod fransyska; och som öfverhofmästarinnan alltid måste vara värdinna vid bordet, der främmande ministrar sutto, då de voro bjudna till hofvet vid gala-dagar, befann hon sig i största förlägenhet, då någon af dem tilltalade henne. Då hon sökte dölja sin okunnighet under en tillgjord tankspriddhet, misstänktes hon ofta för brist på belefvenhet, samt blottställde sig för åtlöje och sarkasmer i detta hänseende. För att draga sig ur detta bryderi, hade hon vanligtvis sin dotter vid sidan. Denna var en ung flicka med snille och liflighet, samt ganska skicklig att underhålla ett samtal. Men som hon stundom var missnöjd med sin mor, låtsade äfven hon ibland vara tankspridd, eller ock så fördjupad i ett samtal, att hon flere gånger måste påkallas, innan hon kom till hjelp. Dylika uppträden beredde ofta det öfriga sällskapets loje. Så mägtig är ärelystnaden, att den ofta förmår menniskan att heldre uthärda de största förtretligheter, än att försaka en tom titel eller en plats för hvilken hon ej är danad.

Grefve Carl Fersen var en vacker karl, med ett vördnadsbjudande utseende, och en belefvenhet, som man gerna kunde kalla nedlåtenhet, emedan den mera tycktes tillhöra en furste, än en enskilt man. Han antog tilläfventyrs denna, under föreställningen af stora tragiska rôler, ty theatern var alltid hans förnämsta nöje, eller rättare sagdt, hans hufvudböjelse. Under sin ungdom hade han spelat på flere theatrar i Frankrike, hvarest han under något lånadt namn uppträdde som nybegynnare. Hemkommen till Sverige, införde han detta nöje, och lät uppföra flere stycken af herrar och fruntimmer på hofvet. Sjelf spelade han alltid förste älskaren, och uppfattade så väl sina rôler, att hans talent en gång nära nog kostat honom lifvet. I en svensk tragedi: "Brynhilda eller den olyckliga kärleken", föll han i en sådan passion, att han förlorade andedrägten, svimmade och kunde ej utan mycken möda vederfås.

Hans nit för theatern ansågs ofta som en dårskap; men vi hafva till en stor del denna hans dårskap att tacka för vår nationaltheaters utveckling. Största delen af dåtidens theater-författare blefvo undervisade och bildade af grefve Fersen. Hans mångfaldiga artigheter emot dem som egde talanger, uppmuntrade Sveriges dramatiska sång-gudinnor. Aldrig emottog han med mera nöje någon ynnest af konungen, än då han uppdrogs direktionen öfver theatern, sedan han nitiskt sökt befrämja den dramatiska konstens framsteg och verkat för theaterns fördel.

Efter hans död och sedan hans medhjelpare i direktionen, herr af Zibet, tagit afsked, voro deras efterträdare med sina många kunskaper, dock ganska oförfarne i tjensten. Men denna brist ersattes af konungen sjelf, hvilken sedermera mycket sysselsatte sig med theatern, till stor fördel för såväl författarne som skådespelarne. Denna del af litteraturen har aldrig sedermera blifvit så uppmuntrad i Sverige, som under Gustaf den tredjes tid.

För att återkomma till drottningens hof, märke vi först grefvinnan Cederhjelm, en syster till grefve Stenbock, och värdig att intaga första rummet efter grefvinnan Fersen. Med samma dygder i sin enskilta lef-

nad, och samma klokhet i uppförande, hade hon ett ädelt hjerta, och gjorde mycket godt. Hennes ömhet mot anhöriga förtjenar ett högt loford. Under en lång och hopplös sjukdom som hennes brorson, den yngre grefve Stenbock hade, skötte hon honom sjelf, och besökte honom så ofta hennes pligter vid hofvet medgäfvo. En öm och älskad fasters närvaro bidrog ej litet att upprätthålla den sjukes mod, och att påskynda hans tillfrisknande. Också var hon högligen älskad af sina brorsbarn, samt högaktad af alla som kände henne.

En annan statsfru var den ganska aktningsvärda grefvinnan Armfelt, af den lysande familjen De la Gardie. Hennes karakter förenade qvickhet och lifligheet med ett klart förstånd. Hon var en älskvärd maka och en huld mor, och hon syntes värdera den husliga sällheten långt mera än alla hofvets nöjen.

Grefvinnan Piper var anmärkningsvärd för sina många och sköna diamanter, och några spefoglar funno i denna omständighet hufvudorsaken till hennes kallelse till hofvet; men dertill fu nos många andra skäl, utan att nämna hennes personliga egenskaper. Hon var syster till grefve Ekeblad, öfverstekammarjunkaren; och grefve Piper, hvars maka hon var, innehade länge öfverkammarherre-platsen hos drottningen.

Äfven stats-frun, grefvinnan Oxenstjerna, hade sin man, baron Oxenstjerna vid hofvet. Han var nemligen öfver-hof-stallmästare hos drottningen. Man påstod att endast vänskap rådde i dessa makars sammanlefnad, emedan hon endast under detta vilkor skänkt honom sin hand. Äfven gick det ryktet, att baronen fallit i onåd, derföre att han på ett stötande sätt parodierat karusellen på Drottningholm, medelst en tokrolig lustbarhet, som gafs på en af hans landtegendomar; men konungen var så vida höjd öfver att misstycka ett mera muntert än illvilligt skämt, att han lät på hofvet gifva ett divertissement i samma smak, och log hjertligen åt alltsammans.

Utan att vara en skönhet, var baronessan Örnsköld dock ett ganska älskvärdt fruntimmer, och hade så många beundrare, man skulle nästan kunna säga älskare, att knappt hon sjelf skulle kunnat räkna dem. Medelst sina artigheter, höll hon dem vid sin segervagn, längre än vid hof är sedvanligt, och hennes intagande belefvenhet ökade under tiden deras antal. Det oaktadt var hon icke mycket blottställd för sitt köns afund och hat. Som hon alltid skonade sina vänners äldre rättigheter, täflade damerna om hedern att äga hennes vänskap. Hennes syster, fröken Berchner spelade sin roll mindre fördelaktigt. I den inbillningen att skönhet och ett betydligt arf vore nog för att rättfärdiga de största anspråk, förklarade hon sitt uppsåt, att antingen äkta en rådsherre, eller ock att aldrig gifta sig. Riksrådet grefve Horn uppvaktade henne flitigt i flere år, och hon ansågs nästan för hans fru, men han dog före bröllopet.

Baronessan Wrangel, med samma fördelar som fröken Berchner, hade nästan beslutat att aldrig träda i äktenskap. Men var det möjligt att emotstå baron Wrangels vältalighet, hvilken hade studerat konsten att öfvertala det vackra könet? Han skulle hafva dödat sig vid sin älskades fötter, om han ej erhållit hennes hand. Olyckligtvis var han förmycket inne i vanan att framställa dessa vackra kärleks-uttryck, för att denna älskarinna skulle blifva den sista.

Vi hafva redan i förbigående yttrat några ord om drottningens tvenne förtrogna, men hvar och en af dem förtjenar en särskilt uppmärksamhet.

Baronessan Ehrengranat var ett snillrikt fruntimmer, hvars förstånd pryddes af kunskaper och en förträfflig karakter. Emedan drottningens frikostighet hade satt henne i stånd att kunna underhålla sin familj, öfvertalade hon sin man att lemna tjensten, och att bosätta sig i Upsala, för att begagna universitetet vid deras söners uppfostran, samt för att vara i tillfälle att hafva en ständig uppsigt öfver dem. Under deras första barndom lät hon dem andas landtluften, för att gifva dem en mera sund och stark kroppsbyggnad; med ett ord, hon var en bland de förståndigaste mödrar, och hennes mans ömhet för henne bevisade att hon äfven var en bland de aktningsvärdaste makar.

Baronessan Manderström var enka. Hon beundrades för sitt oklanderliga uppförande och det öfverseende hon städse visat sin ganska besynnerlige make. Denne var en man med stor lärdom och många talanger. Flera latinska inskriptioner af honom kunna anföras såsom mönster; men cynismen i hans grundsatser och seder fläckade hans rykte. Han besökte alla hufvudstadens nymfer, visade sig med dem till och med offentligen, och gaf vanligtvis sin fru förtroende af sina äfventyr. Om än detta kan tillegnas hans öppenhjertighet och tillförsigt till sin makas godhet, var det åtminstone ej ett bevis på hans artighet mot henne. Baron Manderströms lärdoms-alster röjde mycken kraft och bildning; men han lyckades aldrig i något ämne som erfordrade känslans finhet.

Bland drottningens kammarherrar vilja vi först nämna baron v. Stedingk. Han utmärkte sig mycket i fransysk krigstjenst, dock mera genom sitt mod än genom sin försigtighet *).

Baron Reuterholm var son af den ryktbare rådsherren med detta namn, den ende af hans rang som aldrig haft hvarken stjerna eller band, eller något annat tecken af hofgunst. Sonen lät rista följande ord på sin fars grafsten: "Han dog kort efter revolutionen i Sverige, och kunde ej öfverlefva förlusten af sitt fäderneslands frihet."

Den unge baron Reuterholm var städse en nära vän till baron Stierneld, f. d. kammarherre hos drottningen, men som lemnat sin plats på grund af ett nog obetydligt skäl.

Baronen, som en afton hade vakt på operan, kom att inlåta sig i ett samtal vid spektaklets slut. Konungen stod upp i detsamma ridån fälldes, och gaf drottningen tecken att gå förut. Drottningen såg sig omkring efter sin kappa, som kammarherren borde räcka henne. Konungen, som förmodligen hade brådtom, blef otålig, och när baronen ändtligen kom, yttrade sig konungen till honom med mycken hetta: "det är ganska besynnerligt att man aldrig ger akt på sin pligt". Kammarherren, som tillförne stått i stor nåd, tog sig friheten att göra anmärkning emot konungens begagnande af ordet *aldrig*, under utlåtelse, att det var första gången han försummat sin skyldighet, och att han ansåg sitt närvarande fel mindre betydligt, samt ingalunda så beskaffadt att det borde ådraga honom en så sträng förebråelse af sin monark. Konungen blef så mycket mera stött öfver dessa erinringar, som han kanhända sjelf förebrådde sig sitt förhastade yttrande; men han hade velat sjelfmant vidgå och urskulda det. Baronen åter, oaktadt han var ytterst häftig, hade bordt mera tålsamt fördraga ett ögonblicks häftighet af sin herre; men emedan båda föresatt sig att ej hafva orätt, förbittrades ordvexlingen, och föranledde ett ömsesidigt missnöje, som blef orsaken till baronens aflägsnande.

*) Han gaf dock sedermera flere ej tvetydiga prof af bägge dessa egenskaper, uti flere träffningar mot ryssarne, i Finland.

(Forts.)

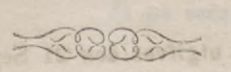

Industriutställningen i London.

81. Herde, öfverfallen af en Leopard, gipsgrupp af Julius Franz i Berlin.

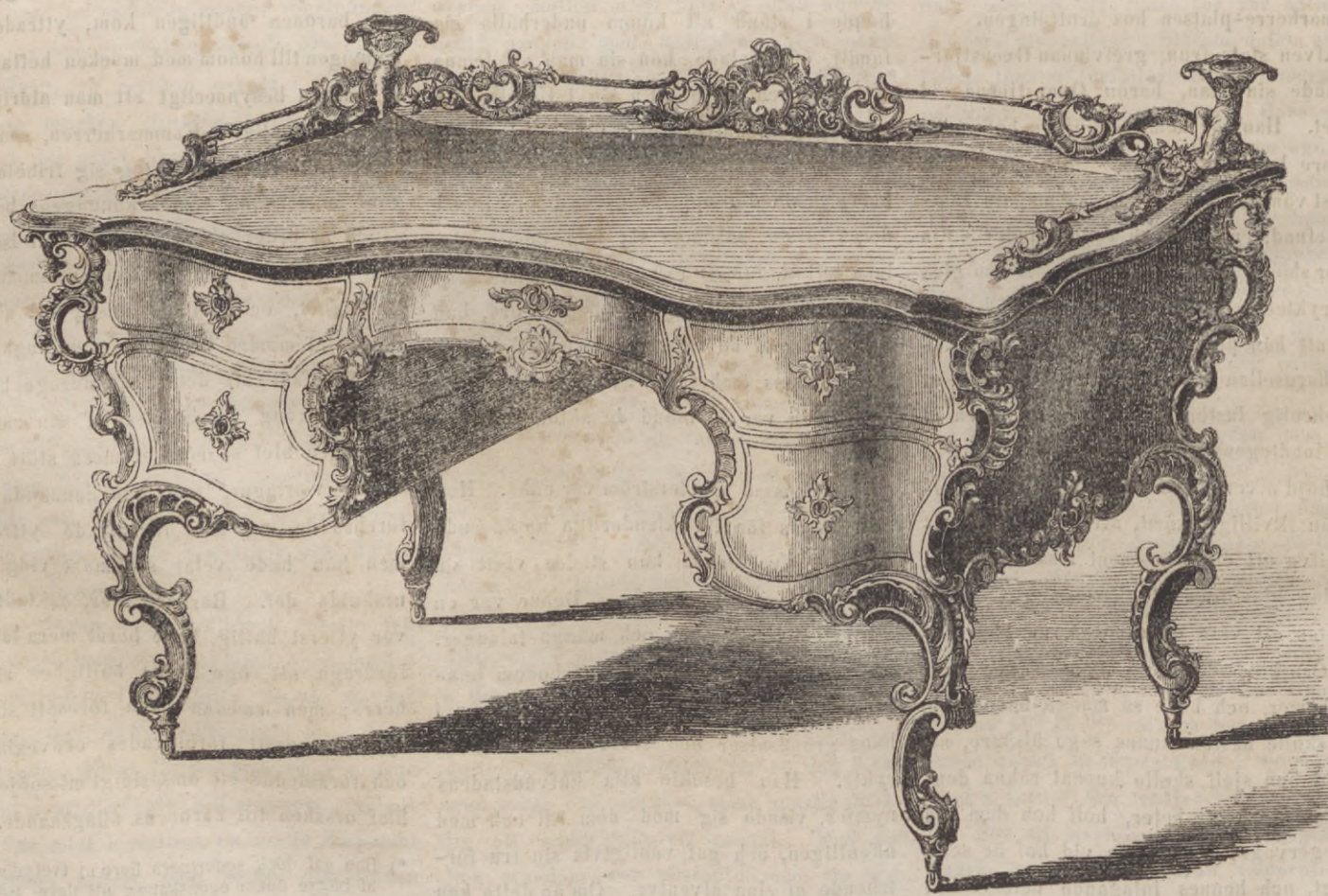

80. Bord af C. B. Hansen i Köpenhamn.

Nästa N:o utgifves den 21 September.

C. Petersens Officin, 1851.